

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W RZESZOWIE

LRZ.LRZ.410.19.1.2024

Dawid Tarczyński
Dyrektor
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Przemyślu
Plac Dominikański 3, 37-700 Przemyśl

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/036 – Warsztaty terapii zajęciowej dla osób z niepełnosprawnościami.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przemyślu, Plac Dominikański 3, 37-700 Przemyśl
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dawid Tarczyński, dyrektor, od 1 września 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła: Jolanta Jabłońska, dyrektor, od 1 lipca 2011 r. do 26 lipca 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania wspierające rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.2. Przekazywanie i rozliczanie środków finansowych na wsparcie warsztatów, sprawowanie nad nimi kontroli oraz skuteczność prowadzonej rehabilitacji.
Okres objęty kontrolą	2021 – 2023. Dla realizacji celów kontroli mogą być wykorzystane dowody sporządzone w latach wcześniejszych oraz w okresie późniejszym, a także dane statystyczne z tych okresów.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/135/2024 z 1 października 2024 r. (akta kontroli str.1-7)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie³ prawidłowo wykonywało działania wspierające rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami w ramach Warsztatów Terapii Zajęciowej⁴.

Uzasadnienie oceny ogólnej

PCPR realizowało zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych wpisujące się w Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych obowiązujący w latach 2019-2023⁵. W Programie nie zawarto mierzalnych wskaźników, które umożliwiłyby ocenę stopnia realizacji określonych w nim celów. Sprawozdania z jego realizacji były corocznie przekazywane Zarządowi Powiatu Przemyskiego, ale nie przekazywano ich Wojewodzie Podkarpackiemu pomimo wymogu zawartego w art. 35a ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. *o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych*⁶.

PCPR ustalało poziom zapotrzebowania na wsparcie osób z niepełnosprawnościami na podstawie liczby składanych wniosków oraz kwot wydatkowanych w poprzednich latach, nie prowadziło jednak w sposób udokumentowany analiz związanych z liczbą i potrzebami osób z niepełnosprawnościami na terenie Powiatu Przemyskiego⁷. PCPR posiadało dane dotyczące liczby osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności pochodzące od innych podmiotów, z uwagi na to, że nie funkcjonują regulacje, które umożliwiłyby PCPR uzyskanie tych informacji kontrolowanej instytucji w ramach ustawowo wykonywanych zadań.

PCPR dofinansowując działalność WTZ w Korytnikach przyczyniało się do zmniejszenia stopnia wykluczenia społecznego i marginalizacji osób z niepełnosprawnościami w zakresie pozyskiwania i przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W latach 2021-2023 jeden uczestnik WTZ (z 77 w 2023 r.) podjął zatrudnienie.

Podział środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych⁸ dokonywany był przez Radę Powiatu Przemyskiego po uwzględnieniu opinii Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych⁹.

Środki z Funduszu otrzymane w latach 2021-2023 wynosiły¹⁰ odpowiednio: 3 023 659,00 zł, 3 534 399,00 zł, 4 145 492,00 zł, z tego na dofinansowanie kosztów działania WTZ wykorzystano odpowiednio: 1 562 112,00 zł (51,7%), 1 864 512,00 zł (52,7%), 2 271 192,00 zł (54,8%).

Zawieranie aneksów do umów o dofinansowanie kosztów działalności WTZ odbywało się w sposób prawidłowy.

PCPR przekazywało środki PFRON na działalność WTZ w terminach umożliwiających zachowanie ciągłości jego działania oraz we właściwej wysokości za pośrednictwem wydzielonego rachunku bankowego. Jednocześnie co najmniej 10% kosztów działania WTZ było finansowanych ze środków własnych samorządu. Środki PFRON w wysokości 2,5% kwoty przekazanej wg algorytmu, na obsługę realizowanych zadań wykorzystane zostały przez PCPR prawidłowo i zgodnie z przeznaczeniem.

Kontrole w WTZ prowadzone były przez PCPR z częstotliwością określoną w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca

² Najwyższa Izba Kontroli formuluje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej PCPR.

⁴ Dalej WTZ.

⁵ Dalej Program.

⁶ Dz. U z 2024 poz. 44, dalej *ustawa o rehabilitacji*.

⁷ Dalej Powiat.

⁸ Dalej PFRON/Fundusz.

⁹ Dalej Rada.

¹⁰ Ze sprawozdań Sp-P.

2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej¹¹, jednak tylko w 2021 r. sprawdzaniem objęto wszystkie zagadnienia wymagane §22 ust. 2 tego rozporządzenia.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania wspierające rehabilitację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami.

Opis stanu faktycznego

1. Zadania Powiatu Przemyskiego na rzecz osób niepełnosprawnych określone m.in. w art. 35a ust. 1 ustawy o *rehabilitacji* wykonywała powiatowa samorządowa jednostka organizacyjna – PCPR, powołana uchwałą Rady Powiatu z dnia 14 maja 1999 r. Nadzór nad działalnością PCPR sprawował Zarząd Powiatu.

Dyrektor PCPR był zatrudniany przez Zarząd Powiatu Ziemskiego i był umocowany w ramach zwykłego zarządu do składania oświadczeń woli i dokonywania czynności prawnych związanych z funkcjonowaniem jednostki, mających na celu realizację zadań i dokonywanie czynności wynikających z odrębnych upoważnień i pełnomocnictw.

(akta kontroli: Tom I str. 4-104)

Samorząd Powiatu dysponował informacjami o liczbie osób z niepełnosprawnościami na swoim terenie, ich rodzajem, stopniem, ponadto liczbą osób oczekujących na zakwalifikowanie do uczestnictwa w WTZ¹³. Na podstawie uzyskanych informacji prowadzone były analizy, dotyczące problemów osób z niepełnosprawnościami i działania służące ich rozwiązaniu, jak wspieranie domów pomocy społecznej, rehabilitacja społeczna, zawodowa i integracja społeczna, w tym poprzez WTZ.

W Powiecie dokonano rozpoznania liczby osób z niepełnosprawnościami mieszkającymi na danym terenie, nie dokumentując rozpoznania ani analizy lokalnych potrzeb dotyczących zapewnienia wsparcia osobom z niepełnosprawnościami. W toku kontroli PCPR nie przedstawił dokumentów na okoliczność prowadzenia monitoringu sytuacji osób niepełnosprawnych w Powiecie. PCPR pozyskiwał informacje dotyczące osób niepełnosprawnych od gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz z powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. Informacje dotyczące działań na rzecz osób niepełnosprawnych zawarte były w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Przemyskiego na lata 2021-2028¹⁴. Jako cel strategiczny Strategii, w kontekście osób z niepełnosprawnościami, wyznaczono przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, wsparcie osób niepełnosprawnych poprzez monitoring rodzin potrzebujących pomocy, wspieranie domów pomocy społecznej w Huhnkach i Prałkowcach, przystosowanie architektury i środowiska komunikacyjnego dla potrzeb osób niepełnosprawnych, prowadzenie i promocję rehabilitacji społecznej i zawodowej, aktywną integrację osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Spośród 12 celów Strategii trzy dotyczyły osób niepełnosprawnych: wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych i osób starszych wymagających pomocy, działania ułatwiające funkcjonowanie i komunikację osób niepełnosprawnych, aktywną integrację osób

¹¹ Dz. U. z 2021 poz. 2284, dalej rozporządzenie w sprawie WTZ.

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny, gminne ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności dla Miasta Przemysła i Powiatu Przemyskiego.

¹⁴ Dalej Strategia.

zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Rehabilitację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych prowadził WTZ w Korytnikach działający od 2003 r.

Jak wyjaśnił Dyrektor PCPR, *rozpoznanie i monitorowanie sytuacji osób z niepełnosprawnościami w Powiecie (diagnoza i analiza ich potrzeb), nie tylko podopiecznych PCPR, opiera się na współpracy w tym zakresie z gminnymi ośrodkami pomocy społecznej oraz organizacjami/podmiotami działającymi na rzecz tych osób, a także w oparciu o ogólnodostępne dane statystyczne (GUS, PFRON, Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych). Wiedzę na temat potrzeb osób niepełnosprawnych posiadają przede wszystkim gminne ośrodki pomocy społecznej, które wypłacają świadczenia pieniężne dla osób niepełnosprawnych lub ich opiekunów i w zależności od zdiagnozowanych potrzeb tych osób kierują je do PCPR celem uzyskania pomocy ze środków PFRON. Na poziomie Powiatu rozpoznanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami nie ma postaci sformalizowanej diagnozy, co wynika również z powodu braku środków finansowych na cykliczne zlecenie dokonywania takiej diagnozy profesjonalnym podmiotom zewnętrznym. Powyższa pragmatyka postępowania w omawianym zakresie (rozpoznania i monitorowania sytuacji osób z niepełnosprawnościami) ma charakter stały i obejmuje także lata 2021-2023.*

(akta kontroli: Tom I str. 8-81, 105-114, 606-612)

2. Realizując obowiązek wynikający z art. 35a ust. 1 pkt 1 ustawy o rehabilitacji¹⁵ Rada Powiatu Przemyskiego uchwałą Nr VI/35/2019 z dnia 13 marca 2019 r. przyjęła Powiatowy Program Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Zakresie Rehabilitacji Społecznej, Zawodowej i Zatrudniania oraz Przestrzegania Praw Osób Niepełnosprawnych na lata 2019-2023¹⁶. Liczbę osób niepełnosprawnych ustalano na podstawie danych z gminnych ośrodków pomocy i Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Przemysłu. Według danych z Programu, w 2017 r. Powiat zamieszkiwało 2013 osób, które posiadały orzeczenia o niepełnosprawności, w tym 1665 osób przed 16 rokiem życia i 348 po ukończeniu 16 roku życia. PCPR posiadało aktualne dane dotyczące zarówno rodzaju, jak i liczby osób posiadających orzeczenia o niepełnosprawności, i tak: latach 2021 – 2023 wynosiły one, odpowiednio: 2200, 2086, 2150.

Głównym celem Programu było wyrównanie szans życiowych oraz umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym oraz przestrzeganie praw tych osób, który realizowano poprzez 13 działań¹⁷:

- likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej oraz w miejscu zamieszkania osoby niepełnosprawnej – liczba obiektów i mieszkań indywidualnych przystosowanych dla potrzeb osób niepełnosprawnych,
- likwidacja barier w komunikowaniu się i technicznych - liczba dofinansowanych wniosków,
- likwidacja barier transportowych - liczba dofinansowanych wniosków,
- zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze - liczba dofinansowanych wniosków,
- dofinansowanie imprez sportowych, kulturalnych, turystycznych dla osób niepełnosprawnych - liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w imprezie,

¹⁵ Dz. U. z 2024 poz. 44, dalej ustawa o rehabilitacji.

¹⁶ Program.

¹⁷ W treści tego dokumentu w odniesieniu do poszczególnych działań na rzecz osób niepełnosprawnych podany został wskaźnik jego realizacji przyjęty w Programie.

- dofinansowanie udziału w turnusie rehabilitacyjnym - liczba dofinansowanych wniosków,
- dofinansowanie kosztów działalności WTZ - liczba warsztatów, liczba uczestników,
- pomoc w tworzeniu miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych – liczba utworzonych miejsc pracy i zatrudnionych osób,
- udzielanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej – liczba udzielonych środków,
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych – liczba uczestników szkoleń zawodowych,
- udział w programie pilotażowym *Aktywny Samorząd* – liczba dofinansowanych wniosków,
- udział w programie *Wyrównywanie Różnic Między Regionami* - liczba dofinansowanych wniosków,
- udział w realizacji programów na rzecz osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków zewnętrznych – liczba programów i uczestników.

W Programie zawarto mierzalne wskaźniki stopnia realizacji poszczególnych działań, ale nie podano wartości początkowych i końcowych, wskutek czego stopień jego realizacji nie był monitorowany, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Stosownie do art. 44b ust. 2 pkt 2 ustawy o *rehabilitacji* Program został zaopiniowany przez Radę. W opinii z 25 lutego 2019 r. Rada pozytywnie oceniła cel strategiczny założony w Programie na lata 2019-2023 stwierdzając, że umożliwi osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zapewnia przestrzeganie praw tych osób.

Ustalono, że PCPR nie przekazywał Wojewodzie Podkarpackiemu sprawozdań z realizacji Programu pomimo wymogu określonego w art. 35a ust. 1 pkt 3 ustawy o *rehabilitacji*, co stanowiło nieprawidłowość i zostało opisane w sekcji *Stwierdzone Nieprawidłowości*.

(akta kontroli: Tom I str. 115-152, Tom III str. 81-82)

3. Stosownie do art. 44b ustawy o *rehabilitacji* przy Starościu Przemyskim została powołana Rada będąca organem opiniodawczo-doradczym. Była złożona z pięciu osób powołanych spośród przedstawicieli działających na terenie Powiatu organizacji pozarządowych, fundacji oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Posiedzenia Rady odbywały się nie rzadziej, niż raz na kwartał, i tak: w 2021 r. odbyło się ich dziewięć¹⁸, w 2022 r.¹⁹ – dziewięć, w 2023 r.²⁰ – siedem. W 2022 r. i 2023 r. Rada pozytywnie zaopiniowała zwiększenie środków finansowych na dofinansowanie kosztów działalności WTZ, odpowiednio o kwotę: 129.600,00 zł i 138.600,00 zł. Zwiększenia te wynikały z faktu otrzymania przez PCPR dodatkowych środków z PFRON. Celem posiedzeń Rady było zaopiniowanie zmian na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej.

W dokumentacji PCPR nie było dowodów świadczących o inspirujących przedsięwzięciach Rady zmierzających do integracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz realizacji ich praw, do czego zobligował ustawodawca te rady konstytuując przepis art. 44b ust. 2 pkt 1 ustawy o *rehabilitacji*.

¹⁸ W 2021 r.: 12 marca, 5 i 26 lipca, 22 września, 12 i 25 października, 29 listopada.

¹⁹ W 2022 r.: 21 i 31 marca, 29 sierpnia, 12 września, 14 października, 14 i 22 listopada, 6 i 12 grudnia.

²⁰ W 2023 r.: 20 marca, 22 sierpnia, 8 września, 9 października, 13 listopada, 6 i 12 grudnia.

Przewodniczący Rady zapytany o przyczyny braku takich działań wyjaśnił, że: *Do Społecznej Rady nie wpływały żadne uwagi, wnioski i zapytanie od osób niepełnosprawnych i organizacji zrzeszających takie osoby, więc nie podejmowano innych działań poza opiniowaniem powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych.*

(akta kontroli: Tom I str. 115, 259-311, 322-345, 602-605)

4. PCPR realizowało zadania na rzecz osób z niepełnosprawnościami ze środków przekazanych na podstawie algorytmu z PFRON w oparciu o uchwały Rady. Na podstawie analizy porównawczej kwot przekazywanych na realizację poszczególnych zadań finansowanych ze środków PFRON wg algorytmu oraz priorytetowych działań zawartych w Programie ustalono, że finansowane zadania służyły realizacji ww. Programu. PCPR w projektach uchwał w sprawie określenia zadań i wysokości środków z PFRON przedstawiało podział środków finansowych odzwierciedlający zapotrzebowanie określone w Programie. W projektach tych uchwał podział środków finansowych dotyczył zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej (wydatki na instrumenty rynku pracy; rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej, wkład do spółdzielni socjalnej; wyposażenie/doposażenie stanowiska pracy, szkolenie/przekwalifikowanie zawodowe) i rehabilitacji społecznej (dofinansowanie: udziału w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny/przedmioty ortopedyczne, sportu/rekreacji/turystyki, likwidacji barier architektonicznych, szeroko pojętym komunikowaniu się, kosztów działalności WTZ w wysokości 90%). Podziału środków dokonywano w drodze uchwał Rady Powiatu po każdorazowym zaopiniowaniu przez Radę. W latach 2021-2023 podział środków był następujący:

a) w 2021 r. uchwałą nr XXXVI/249/2021 Rady Powiatu Przemyskiego z dnia 29 marca 2021 r. określono kwoty na poszczególne rodzaje zadań, i tak: finansowanie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej – 108 100,00 zł, dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej – 1 279 700,00 zł, kosztów działalności WTZ – 1 562 112,00 zł.

W trakcie roku Zarząd Powiatu dokonywał przesunięć tych środków i na koniec 2021 r. ich podział dokonany uchwałą Nr 283/2021 z dnia 20 grudnia 2021 r. przedstawiał się następująco: środki finansowe na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej – 48 251,00 zł, środki finansowe na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej – 2 901 661,00 zł w tym zobowiązania dot. dofinansowania kosztów działania WTZ 90% kosztów – 1 562 112,00 zł.

b) w 2022 r. uchwałą nr LIV/349/2022 Rady Powiatu Przemyskiego z dnia 31 marca 2022 r. określono kwoty na poszczególne rodzaje zadań, i tak: finansowanie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej – 152 145,00 zł, dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej – 1 431 537,00 zł, kosztów działalności WTZ – 1 734 912,00 zł.

Uchwałą nr LXVII/420 z 24 listopada 2022 r. zwiększono środki przeznaczone na dofinansowanie kosztów działalności WTZ o 129 600,00 zł do kwoty 1 864 512,00 zł.

c) w 2023 uchwałą nr XXIV/472/2023 Rady Powiatu Przemyskiego z dnia 31 marca 2023 r. określono kwoty na poszczególne rodzaje zadań, i tak: finansowanie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej – 140 860,00 zł, dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej – 1 632 318,00 zł, kosztów działalności WTZ – 2 132 592,00 zł.

Uchwałą nr LXXX/505/2023 z 31 sierpnia 2023 r. zwiększono środki przeznaczone na dofinansowanie kosztów działalności WTZ o 138 600,00 zł do kwoty 2 271 192,00 zł.

5. W 2021 r. PCPR realizował zadania:

- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami, liczba wniosków 12, kwota wnioskowana 63 565,00 zł, liczba zawartych umów 5 (dla 140 osób), przyznana kwota z PFRON 25 619,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami na podstawie odrębnych przepisów – liczba wniosków 550, kwota wnioskowana 703 931,00 zł, liczba wniosków z przyznanym dofinansowaniem 512, liczba zawartych umów 8, kwota przyznana i wypłacona ze środków PFRON 536 651,00 zł, środki z NFZ – 481 993,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych – liczba wniosków 158, kwota wnioskowana nie była znana, bo według informacji z PFRON zależy od kwoty przeciętnego wynagrodzenia, liczba wniosków ogółem 244, z przyznanym i wypłaconym dofinansowaniem 224, kwota przyznana z PFRON 336 560,00 zł, kwota wypłacona 309 972,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualnych osób niepełnosprawnych - liczba wniosków 103, kwota wnioskowana 1 173 998,00 zł, liczba wniosków (dla których zawarto umowy) z przyznanym i wypłaconym dofinansowaniem 64, kwota przyznana ze środków PFRON 479 008,00 zł, kwota wypłacona ze środków PFRON 467 303,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- program *Aktywny Samorząd* – liczba złożonych wniosków 112, kwota wnioskowana 653 267,16 zł, liczba wniosków dla których przyznano dofinansowanie 101, kwota wypłacona 481 303,49 zł, kwota przyznana z NFZ 6 500,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- program *Wyrównywanie różnic między regionami* – liczba wniosków złożonych i na które przyznano dofinansowanie 2, kwota wnioskowana 265.000,00 zł, kwota, którą przyznano 253 900,26 zł, kwota przyznana ze środków własnych Powiatu 37 122,00 zł, kwota przyznana z Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem²¹ 2 878,01 zł.

PCPR nie realizował następujących zadań: dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika, dofinansowanie kosztów tworzenia WTZ, program Zajęcia klubowe w WTZ, program *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej*.

W 2022 r. PCPR realizował zadania:

- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami, liczba wniosków 16, kwota wnioskowana 86 091,00 zł, liczba zawartych umów 12 (dla 185 osób), przyznana kwota z PFRON 43 537,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami na podstawie odrębnych przepisów – liczba wniosków 589, kwota wnioskowana 998 294,00 zł, liczba wniosków z przyznanym dofinansowaniem 530, liczba zawartych umów 11 (na dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego), kwota przyznana i wypłacona ze

²¹ Dalej PTWzK.

środków PFRON 646 319,00 zł, środki z NFZ – 515 331,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych – liczba wniosków 183, kwota wnioskowana nie była znana, bo według informacji z PFRON zależy od kwoty przeciętnego wynagrodzenia, liczba wniosków ogółem 244 i z przyznanym/wypłaconym dofinansowaniem 253, kwota przyznana z PFRON 387 951,00 zł, którą wypłacono 387 951,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualnych osób niepełnosprawnych - liczba wniosków 124, kwota wnioskowana 1 117 124,00 zł, liczba wniosków (dla których zawarto umowy) z przyznanym i wypłaconym dofinansowaniem 83, kwota przyznana i wypłacona ze środków PFRON 497 842,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie kosztów tworzenia WTZ – PCPR otrzymał jeden wniosek o zwiększenie liczby uczestników od 2023 r., kwota wnioskowana 153 866,70 zł, aneks nr 97 do umowy utworzenia WTZ wpłynął 28 grudnia 2022 r., kwota przyznana z PFRON 138 480,00 zł, kwota przyznana ze środków własnych Powiatu 15 386,70 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- program *Aktywny Samorząd* – liczba złożonych wniosków 97, kwota wnioskowana 602 702,09 zł, liczba wniosków z przyznanym dofinansowaniem 89, kwota wypłacona 463 029,67 zł, kwota przyznana z NFZ 16 500,00 zł,

- program *Wyrównywanie różnic między regionami* – liczba wniosków złożonych i na które przyznano dofinansowanie 4, kwota wnioskowana 501 500,00 zł, kwota, którą przyznano i wypłacono z PFRON 498 161,75 zł, kwota przyznana ze środków własnych Powiatu 71 517,00 zł, inne źródła dofinansowania: z Miasta i Gminy Dubiecko i z Gminy Fredropol – łącznie 155 120,79 zł, ŚDP²² w Bachórcu – 44 488,00 zł, PTWzK – 87,74 zł.

W 2022 r. PCPR nie dofinansowywało zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika, kosztów tworzenia WTZ, programu: *Zajęcia klubowe w WTZ*, program *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej*.

W 2023 r. PCPR realizował zadania:

- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami, liczba wniosków 19, kwota wnioskowana 156 887,00 zł, liczba zawartych umów 19 (dla 250 osób), przyznana kwota z PFRON 62 612,72 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami na podstawie odrębnych przepisów – liczba wniosków 611, kwota wnioskowana 1 160 436,00 zł, liczba wniosków z przyznanym dofinansowaniem 541, liczba zawartych umów 7, kwota przyznana i wypłacona ze środków PFRON 704 111,00 zł, środki z NFZ – 735 525,00 zł, dofinansowanie z innych źródeł 448 567,00 zł,

- dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych – liczba wniosków 189, kwota wnioskowana nie była znana, bo według informacji z PFRON zależy od kwoty przeciętnego wynagrodzenia, liczba wniosków z przyznanym i wypłaconym dofinansowaniem 228, kwota przyznana z PFRON 398 515,00 zł, kwota, którą wypłacono 390 239,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych na wnioski indywidualnych osób niepełnosprawnych - liczba wniosków

²² Środowiskowy Dom Pomocy.

130, kwota wnioskowana 1 345 871,00 zł, liczba wniosków (dla których zawarto umowy) z przyznanym i wypłaconym dofinansowaniem 73, kwota przyznana i wypłacona ze środków PFRON 481 236,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- Program *Aktywny Samorząd* – liczba złożonych wniosków 90, kwota wnioskowana 485 284,63 zł, liczba wniosków dla których przyznano dofinansowanie 87, kwota wypłacona ze środków PFRON 342 670,00 zł, kwota ze środków NFZ 7 500,00 zł, brak dofinansowania z innych źródeł,

- program *Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej* – złożono jeden wniosek (dotyczący 14 osób), kwota wnioskowana 909 279,00 zł, zawarto jedną umowę, dofinansowanie z Funduszu Solidarnościowego 280 687,50 zł, z tego wykorzystano 237 735,12 zł,

- program *Wyrównywanie różnic między regionami* – liczba wniosków złożonych i na które przyznano dofinansowanie 3, kwota wnioskowana 840 000,00 zł, kwota, którą przyznano i wypłacono z PFRON 660 000,00 zł, inne źródła dofinansowania z gmin w wysokości 266 297,00 zł.

W 2023 r. PCPR nie dofinansowało zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny dla osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, usług tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika, kosztów tworzenia WTZ, programu Zajęcia klubowe w WTZ z powodu braku wniosków.

Zakres realizowanych przez PCPR zadań wynikał z obowiązującego Programu.

W latach 2021-2023 nie utworzono nowych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami.

Wszystkie miejsca w WTZ były wykorzystane; w 2021 r – 72, w 2022 r. – 72, w 2023 r. 77, w I półroczu 2024 r. – 77. Liczba oczekujących w latach 2021-2024 (I półrocze) była następująca: 10, 15, 4, 5, średni czas oczekiwania (w miesiącach) na miejsce w WTZ kształtował się odpowiednio: 19, 9, 20, 20, z tym, że w 2023 r. i 2024 r. na listę oczekujących zostały wpisane osoby uczące się w szkołach. Taki sposób zapisów na listę oczekujących stanowił formę „rezerwacji” miejsca w WTZ do dnia ukończenia szkoły przez przyszłego uczestnika. Osoby uczestniczące w zajęciach WTZ rezygnowały, i tak: w 2021 r. – trzy osoby (na własną prośbę, powody rodzinne, pogorszenie stanu zdrowia) , ponadto jedna osoba zmarła, w 2022 r. – jedna osoba (na własną prośbę), w 2023 r. – dwie osoby (obydwie na własną prośbę), w I półroczu 2024 r. – trzy osoby (z przyczyn osobistych na własną prośbę).

(akta kontroli: Tom I str. 312-321)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Przygotowany przez PCPR Program nie zawierał wartości początkowych oraz docelowych wskaźników umożliwiających monitorowanie stopnia realizacji poszczególnych działań służących osiągnięciu jego celu głównego. Pomimo, iż do zadań PCPR należało opracowywanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych (§14 pkt 5 Programu), nie aktualizował on Programu w celu dostosowania go do obowiązujących uregulowań, w tym standardów i wytycznych Ministra Finansów - załącznik do komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych²³.

W myśl pkt B.6. standardów kontroli zarządczej, monitorowanie celów i zadań wykonywane jest za pomocą wyznaczonych mierników.

²³ Dz. Urz. MF nr 15, poz. 84, dalej standardy kontroli zarządczej.

Dyrektor PCPR wyjaśnił, że: *Przy opracowaniu Powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych na lata 2019 – 2023, jako podstawowe narzędzie monitorujące realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przyjęto liczbę zrealizowanych wniosków. Autorzy programu – wzorem lat ubiegłych – uznali ten wskaźnik za wystarczający.*

(akta kontroli: Tom I str. 115-152, 606-612)

2. PCPR nie składał Wojewodzie Podkarpackiemu rocznej informacji z realizacji Powiatowego Programu Działań Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Zakresie Rehabilitacji Społecznej, Zawodowej i Zatrudniania oraz Przestrzegania Praw Osób Niepełnosprawnych na lata 2019-2023, co naruszało przepis art. 35a ust. 1 pkt. 3 ustawy o rehabilitacji.

Dyrektor wyjaśnił, że: *Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie nie przekazywało Wojewodzie Podkarpackiemu rocznych informacji z realizacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych z powodu niedopatrzenia; jednocześnie Wojewoda Podkarpacki nie zwracał się o ww. informacje.*

(akta kontroli: Tom III str. 81-82)

OCENA CZĄSTKOWA

PCPR opracowało Program i realizowało zagadnienia w nim zawarte, w tym działania na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez WTZ. Program nie zawierał mierzalnych wskaźników pozwalających ocenić stopień realizacji określonych w nim celów. Informacje z jego realizacji nie były przekazywane Wojewodzie Podkarpackiemu. Podział środków PFRON odbywał się w oparciu o uchwały Rady Powiatu pozytywnie zaopiniowane przez Radę, a ich przekazywanie sankcjonowały umowy pomiędzy PCPR i organizatorem WTZ. Ustalanie zapotrzebowania na poszczególne rodzaje pomocy odbywało się w oparciu o wnioski składane przez osoby i podmioty ubiegające się o wsparcie, a także o analizę kosztów zadań realizowanych w poprzednich latach. PCPR w miarę możliwości rozeznawało potrzeby osób z niepełnosprawnościami, ale ich nie dokumentowało w sposób formalny. Posiłkowało się w tych działaniach posiłkując się m.in. danymi z urzędów gmin i z powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, ale ich nie dokumentowało.

OBSZAR

2. Przekazywanie i rozliczanie środków finansowych na wsparcie warsztatów, sprawowanie nad nimi kontroli oraz skuteczność prowadzonej rehabilitacji.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2021-2023 nie wpłynęły wnioski o dofinansowanie kosztów utworzenia WTZ. Na terenie Powiatu działał jeden WTZ w Korytnikach utworzony na mocy umowy nr 1/2003 z dnia 28 listopada 2003 r., która corocznie była aneksowana. Strony umowy w terminie 14 dni od dnia przyjęcia przez Radę Powiatu uchwały, o której mowa w art. 35a ust. 3 ustawy o *rehabilitacji*, określały w formie aneksu do umowy wysokość środków na działalność WTZ w danym roku, z uwzględnieniem podziału na poszczególne rodzaje kosztów, zaliczonych do kosztów działalności WTZ finansowanych ze środków Funduszu i procentowego udziału środków Funduszu w ogólnej kwocie środków na działalność WTZ. W zawartych aneksach uwzględniono co najmniej 10% środków własnych samorządu na współfinansowanie działalności WTZ. Przygotowano odrębne umowy w sprawie dofinansowania przez Powiat kosztów działalności WTZ w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON²⁴, i tak:

²⁴ Umowa nr 1/WTZ/2021 z 30 marca 2021 r., nr 1/WTZ/2022 z 6 kwietnia 2022 r., nr 1/WTZ/2023 z 11 kwietnia 2023 r.

- w 2021 r. w umowie Nr 1/WTZ/2021 r. z 30 marca 2021 r. określono łączny koszt działalności WTZ w 2021 w wysokości 1 735 680,00 zł, w tym 90% finansowania pochodziło z PFRON w wysokości 1 562 112,00 zł, pozostałe 10% dofinansowania w kwocie 173 568,24 zł pochodziło ze środków budżetu Powiatu,

- w 2022 r. w umowie Nr 1/WTZ/2022 z 6 kwietnia 2022 r. określono łączny koszt działalności WTZ w 2022 w wysokości 1 927 680,48 zł, w tym 90% finansowania pochodziło z PFRON w wysokości 1 734 912,00 zł, pozostałe 10% dofinansowania w kwocie 192 768,48 zł pochodziło ze środków budżetu Powiatu,

- w 2023 r. w umowie Nr 1/WTZ/2023 z 11 kwietnia 2023 r. określono łączny koszt działalności WTZ w 2023 w wysokości 1 927 680,48 zł, w tym 90% finansowania pochodziło z PFRON w wysokości 2 369 547,18 zł, pozostałe 10% dofinansowania w kwocie 236 955,18 zł pochodziło ze środków budżetu Powiatu.

W latach 2021-2023 do PCPR wpłynął jeden wniosek²⁵ z PTWzK (zgodny ze wzorem zawartym w załączniku nr 2 do rozporządzenia w sprawie WTZ) o wyrażenie zgody na zwiększenie o pięć osób liczby uczestników WTZ (z 72 do 77) oraz dofinansowanie ze środków PFRON kosztów wynikających ze zwiększenia w okresie od 1 stycznia 2023 r. w kwocie 153 866,70 zł. Do wniosku załączono dokumenty wymagane §6 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Powołany przez Starostę Przemyskiego 14 grudnia 2022 r.²⁶ Zespół oceniający możliwość zwiększenia liczby uczestników WTZ²⁷, który wypełnił wymogi §4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ, dokonał oceny wniosku w terminie 30 dni od dnia przyjęcia przez PCPR kompletnego wniosku, biorąc pod uwagę w szczególności: ważność posiadanych przez kandydatów na uczestników WTZ orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, zawierających wskazanie do uczestnictwa w terapii zajęciowej, adekwatność profilu terapii zajęciowej oferowanej przez WTZ do rodzaju niepełnosprawności tych kandydatów, możliwość zapewnienia przez WTZ warunków lokalowych, rzeczowych, organizacyjnych i kadrowych umożliwiających przyjęcie zwiększonej liczby uczestników. Zespół dokonał oceny w terminie 30 dni od dnia przyjęcia przez PCPR kompletnego wniosku i wydał pozytywną opinię w dniu 21 grudnia 2022 r. Zwrócił się do Dyrektora PCPR o dofinansowanie ze środków PFRON kosztów wynikających ze zwiększenia w okresie od 1 stycznia 2023 r. w kwocie 153 866,70 zł.

(akta kontroli Tom I str. 449-529, 533-550, Tom II str. 116-144)

2. Badaniem objęto dokumentację umowy o dofinansowanie kosztów tworzenia i działania WTZ nr 1/2003 zawartej 28 listopada 2003 r. w Przemysłu pomiędzy Powiatem, a PTWzK Oddział w Przemysłu²⁸, do której w latach 2021-2023 zawarto 24 aneksy. Aneksy te dotyczyły: zmiany planów finansowych (20), wzrostu zatrudnienia (3), zwiększenia liczby pracowni terapeutycznych (1). Umowa zawierała obligatoryjne elementy wymienione w §5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, w tym m.in. komparycję umowy, siedzibę i zakres działania WTZ, liczbę uczestników, pracowników, etatów WTZ, wykaz stanowisk wraz z wymaganymi kwalifikacjami zawodowymi, termin rozpoczęcia działalności WTZ, wysokość środków finansowych koniecznych do jego utworzenia, zobowiązania jednostki tworzącej WTZ do działań wynikających z §5 ust 3 rozporządzenia w sprawie WTZ.

(akta kontroli Tom I str. 393-448, 551-554)

Przewodniczący Zarządu Powiatu 28 grudnia 2022 r. zaakceptował zmiany w planie finansowym WTZ na 2022 r. skutkiem czego zawarty został aneks nr 97 do umowy nr

²⁵ W dniu 25 listopada 2022 r.

²⁶ Zarządzenie Nr 139/2022 Starosty Przemyskiego z dnia 14 XII 2022 r. w sprawie powołania zespołu oceniającego możliwość zwiększenia liczby uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Korytnikach.

²⁷ Dalej Zespół.

²⁸ Dalej umowa/ umowa w sprawie utworzenia WTZ.

1/2003 z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie dofinansowania kosztów tworzenia i działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w związku ze zwiększeniem liczby uczestników o pięć osób.

W aneksie nr 97 do umowy, w stosunku do ostatniej jej zmiany z 30 września 2019 r.²⁹ zwiększona została liczba pracowni w WTZ z 14 do 15 (zorganizowano nową – kulinarną) i liczba etatów z 19,7 do 21,4. Dofinansowanie działalności WTZ ze środków Funduszu, wynikające ze zwiększenia liczby uczestników, nastąpiło na warunkach i w sposób określony w aneksie do umowy o utworzenie WTZ. Preliminarz kosztów działalności WTZ na 2023 r. zawarty został w aneksie nr 99 z 11 kwietnia 2023 r. do umowy, w tym kwestia dotycząca dofinansowania działalności WTZ przez Powiat w 2023 r. w wysokości 10 % kosztów działalności w 2023 r. Koszty działalności WTZ w związku ze zwiększeniem liczby uczestników o pięć osób w 2023 r. kształtowały się następująco: koszty działalności WTZ wyniosły 2 369 547,18 w tym: dofinansowanie ze środków PFRON – 2 132 592,00zł (77 osób x 27, 696 zł) oraz ze środków budżetu Powiatu 236 955,18 zł (3.077,34 zł x 77).

Koszty działalności WTZ w 2023 r. regulowała umowa Nr 1/WTZ/2023 z 11 kwietnia 2023 r. w sprawie dofinansowania przez Powiat kosztów działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej w Korytnikach prowadzonego przez Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział w Przemysłu w części nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

Corocznie PCPR wnioskowało do Powiatu o wystąpienie do PFRON o przekazanie środków finansowych na realizację bieżących zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych na dofinansowanie kosztów działalności WTZ. PCPR kierowało wnioski w tej sprawie do Powiatu w terminach umożliwiających przekazanie jednostce prowadzącej WTZ na wyodrębniony rachunek bankowy WTZ, nie później niż do 25 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał, środki finansowe na dany kwartał.

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora PCPR, *umowa zawierała w §7 postanowienia umożliwiające dokonanie oceny skuteczności jej realizacji. Ponadto zapisy umowy obejmują obszary działania WTZ, które podlegają kontroli prowadzonej przez PCPR.*

Dyrektor PCPR wyjaśnił, że: *Środki PFRON na pokrycie kosztów działalności WTZ w danym roku są przyznawane dla Powiatu przez Zarząd Funduszu, który wylicza ich wysokość na podstawie liczby uczestników warsztatu oraz rocznego kosztu ustalonego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 maja 2003r. w sprawie algorytmu przekazywania środków PFRON samorządom wojewódzkim i powiatowym³⁰. PCPR nie ma realnego wpływu na wysokość otrzymywanych z PFRON środków finansowych z przeznaczeniem na działalność warsztatu, a wydatki są kwalifikowane przez jednostkę prowadzącą warsztat zgodnie z realizacją programu rehabilitacyjnego uczestników i niezbędną działalnością warsztatu; kwalifikowalność wydatków jest potwierdzana stosownymi podpisami osób odpowiedzialnych. Wpływ PCPR na oszczędne i wydajne wydatkowanie środków PFRON można określić jako pośredni poprzez weryfikację sprawozdań kwartalnych i rocznych.*

(akta kontroli Tom I str. 436-437, 526-532, 545-550, 582-599, Tom II str. 109-130, 553-556)

3. W aneksie nr 1 do umowy w sprawie utworzenia WTZ (z 28 listopada 2003 r.) określono, że środki PFRON przekazywane będą jednostce prowadzącej WTZ w czterech równych transzach raz na kwartał do 30 dnia miesiąca następującego po

²⁹ Aneks do umowy nr 72 z 30 września 2019 r.

³⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 1605 ze zm.

zakończeniu kwartału. Poszczególne rodzaje kosztów finansowane ze środków PFRON określał tzw. preliminarz kosztów działalności WTZ (zawierający opis rodzaju kosztów) w danym roku stanowiący załącznik do umowy w sprawie utworzenia WTZ. Zgodnie z treścią §8 umowy w sprawie utworzenia WTZ podstawą ustalenia wysokości kwoty na finansowanie działalności WTZ w następnych latach była uchwała Rady Powiatu określająca zadania i wysokość środków PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej, społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych. Strony umowy corocznie określały w formie aneksu wysokość środków na działalność WTZ w roku następnym. Plan finansowy WTZ na dany rok jednostka prowadząca obowiązana była złożyć do PCPR do 15 października roku poprzedzającego. W myśl zapisów umowy (§8 pkt 4) Powiat winien był przekazywać jednostce prowadzącej WTZ środki na finansowanie kosztów działalności na wyodrębnione konto bankowe.

Corocznie PCPR wnioskowało do Powiatu o wystąpienie do PFRON o przekazanie środków finansowych na realizację bieżących zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych na dofinansowanie kosztów działania WTZ. PCPR kierowało wnioski w tej sprawie do Powiatu w terminach umożliwiających przekazanie jednostce prowadzącej WTZ na wyodrębniony rachunek bankowy WTZ, nie później niż do 25 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał, środki finansowe na ten kwartał.

W latach 2021-2023 Powiat przekazał jednostce prowadzącej WTZ w Korytnikach na wyodrębniony rachunek bankowy nie później, niż do 25 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał środki finansowe na ten kwartał, za wyjątkiem pierwszego kwartału 2022 r. i 2023 r., kiedy to przelewów dokonano 26 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał. Jednodniowe opóźnienie w przekazaniu środków na rachunek bankowy WTZ spowodowane było tym, że PFRON dokonał przelewów na konto samorządu 25 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał w 2022 r. i 2023 r. W ślad za tym samorząd w dniu następnym przekazał środki PFRON na rachunek bankowy PTWzK prowadzącego WTZ.

W 2021 r. na działalność WTZ Powiat przekazał 1 562 112 zł środków PFRON i 173 568,24 zł środków własnych samorządu, w 2022 r. – 1 864 512 zł ze środków PFRON i 207 168,48 zł ze środków własnych samorządu, w 2023 r. – 2 271 192 zł ze środków PFRON i 252 355,18 zł ze środków własnych samorządu. Środki PFRON wydatkowane były z wydzielonego rachunku bankowego dla środków przekazanych przez PFRON na podstawie algorytmu, a środki własne z rachunku bankowego Powiatu.

(akta kontroli Tom I str. 393-402, 555-601)

W myśl §20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ jednostka prowadząca WTZ w terminie do 10 dnia miesiąca następującego po okresie rozliczeniowym składała do PCPR kwartalne informacje o wydatkowaniu środków PFRON, sporządzone w formie zestawienia planowanych i wydatkowanych środków w ramach poszczególnych pozycji preliminarza kosztów wraz z opisem wydatków. Ponadto rozliczanie środków przekazanych na działalność WTZ prowadzono poprzez analizę składanych przez PTWzK do PCPR sprawozdań rocznych składanych do 1 marca roku następnego. Powiat sporządzał także sprawozdania rzeczowo-finansowe samorządu powiatowego o zadaniach zrealizowanych ze środków PFRON za rok 2021, 2022, 2023³¹.

Ze sprawozdań wynikało, że koszty ponoszone były zgodnie z założeniami wynikającymi z podziałów środków zawartych w uchwałach Rady Powiatu, umowie i aneksach na dany rok. Wykorzystanie środków przedstawiano w układzie rodzaju

³¹ Sprawozdania Sp-P.

kosztów: wynagrodzenia (osobowe, bezosobowe, wpłaty podstawowe i dodatkowe do pracowniczych planów kapitałowych) narzuty na wynagrodzenia ZUS, materiały do terapii, materiały inne, energia i gaz, usługi obce, zakup usług transportowych, odpis na ZFŚS, trening ekonomiczny, szkolenia pracowników, wycieczki, ubezpieczenie uczestników i mienia, doposażenie 3%. Kategorie tych wydatków są określone w §19 pkt 1 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Na podstawie sprawozdań rocznych PTWzK z działalności rehabilitacyjnej i wykorzystaniu środków finansowych PFRON oraz budżetu Powiatu przekazanych w 2021 r., 2022 r., 2023 r. na działalność WTZ, Powiat przyjął te sprawozdania (bez uwag) na posiedzeniach Zarządu Powiatu w dniach 22 marca 2022 r., 22 marca 2023 r., 19 marca 2024 r. o czym w formie pisemnej poinformował podmiot prowadzący WTZ³².

(akta kontroli Tom II str. 3-108, str. 145-177, 549-552, Tom III str. 65-80)

W toku kontroli pozyskano od WTZ próbę dokumentów księgowych dotyczących kosztów działalności z lat 2021-2023 na łączną kwotę 569 781,6 zł³³ (w tym: 156 211,2 zł za 2021 r., 186 451,2 zł za 2022 r., 227 119,2 zł za 2023 r.)

Analizowane dokumenty finansowe dotyczyły kosztów WTZ poniesionych na:

- wynagrodzenia brutto, kwota 44 2887,2 zł (77,7% próby)
- narzuty na wynagrodzenia ZUS, kwota 79 782,39 zł (14% próby)
- materiały do terapii 33 620,0 zł (5,9% próby)
- materiały inne 19 941,32 zł (3,5% próby)
- energia i gaz 12 746,38 zł (2,2 próby)
- usługi obce 69 243,41 zł (12% próby)
- zakup usług transportowych 43 279,6 zł (7,6% próby)
- odpis na ZFŚS 75 612,21 zł (13,3% próby)
- trening ekonomiczny 21 498,0 zł (3,8% próby)
- szkolenia pracowników WTZ 1 514,7 zł (0,26% próby)
- wycieczka dla uczestników 5 489,52 zł (0,96% próby)
- ubezpieczenie mienia i uczestników 8 044,68 zł (1,4% próby)
- doposażenie WTZ 26 854,07 zł (4,7% próby)

Kategorie ww. wydatków zostały określone w §19 pkt 1 rozporządzenia w sprawie WTZ.

Oprócz ww. wydatków badaniem objęto także dokumentację dotyczącą dowozu uczestników WTZ (umowy, dowody księgowe). Koszty z tym związane wynosiły w latach 2021-2023 odpowiednio: 134 264,00 zł, 150 942,00 zł, 220 265,00 zł. Umowy zawarte z przewoźnikiem w wymienionych latach opiewały na kwoty odpowiednio: 126 684,00 zł, 137 862,00 zł, 211 410,00 zł. W każdym z ww. lat kwoty przeznaczone na dowóz uczestników do WTZ były wyższe, niż zawarte w umowach o odpowiednio: 7 580 zł, 13 080 zł, 8 855 zł. Zapis w umowach w brzmieniu: *Zastrzeżenie, Faktyczna ilość wykorzystanych kilometrów będzie zależna od potrzeb* pozwalały na realizację zadania w kwocie różniącej się od zawartej w umowach.

(akta kontroli: Tom II str. 9, 47, 81, 191-249, 392-489, 491-533)

4. Powiat posiadał wyodrębniony rachunek bankowy dla środków z PFRON, na który w latach 2021-2023 przekazywane były te środki wg algorytmu. Był on wykorzystywany do obsługi wszystkich zadań finansowanych ze środków Funduszu Z tego rachunku Powiat przekazywał środki na działalność WTZ.

³² Znak pisma S-VII520.9.2.2022/BW z 28 marca 2022 r., S-VII 520.6.3.2023/BW z 24 marca 2023 r., S-VII 520.9.3.2024/BW z 29 marca 2024 r.

³³ Ze środków PFRON.

PCPR składało do Powiatu wnioski o wystąpienie do PFRON o przekazanie na rzecz Powiatu środków pieniężnych na realizację bieżących zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych na dany kwartał na dofinansowanie kosztów działania WTZ.

Powiat prowadził ewidencję zadań realizowanych ze środków PFRON w rejestrze księgowym „PFRON” na kontach, do których prowadzona była analityka wg realizowanych zadań, tj. 135³⁴, 240³⁵, 853³⁶, w tym dotyczących WTZ.

Księgi rachunkowe Powiatu umożliwiały identyfikację faktycznie poniesionych kosztów obsługi realizowanych ze środków PFRON zadań, które stanowiły nie więcej, niż 2,5% kwoty przekazanej przyznanej na podstawie algorytmu. Środki zawarte w pozycji koszty obsługi ze środków PFRON były przekazywane na rachunek bankowy Powiatu (jako odprowadzone dochody), które następnie Powiat przekazywał na konto PCPR jako środki na wydatki. Były one przez PCPR wykorzystywane w głównej mierze na wynagrodzenia pracowników, i tak: w 2021 r. 98,4%, w 2022 r. – 99,8%, w 2023 r. – 96,7%.

Według wyjaśnień Starosty Powiatu Przemyskiego, *plany finansowe PCPR dotyczące 2,5% środków wykorzystanych na zadania PFRON, są wprowadzane uchwałą budżetową Powiatu na dany rok budżetowy, na podstawie wniosku dotyczącego projektu planu finansowego składanego przez PCPR, na podstawie Uchwały Rady Powiatu Przemyskiego w sprawie określenia zadań i wysokości środków PFRON przeznaczonych na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych dla Powiatu Przemyskiego. Nie były wydzielane paragrafy wydatkowe dotyczące bezpośrednio środków 2,5% PFRON, mając jednak na uwadze, że środki te dotyczą obsługi zadań, przeznaczone zostały na wynagrodzenia pracowników wykonujących zadania związane z PFRON. W związku z tym, że 2,5% środków PFRON wpływało do PCPR w ostatnich dniach roku nie było możliwe dokonanie zwiększenia planu, ponieważ kwota nie była znana. Jednakże zadania związane z obsługą PFRON były realizowane przez cały rok, a co za tym idzie środki te zostały skonsumowane na obsługę zadań.*

Skarbnik Powiatu wyjaśniła m.in., że: *Powiat przekazuje środki na wydatki zgodnie otrzymanym z PCPR harmonogramem przekazywania środków na wydatki, w którym ujęte są kwoty 2,5% środków dotyczących kosztów obsługi PFRON. Wydatki jednostki są pokrywane bezpośrednio z budżetu Powiatu, a dochody są wpłacane na rachunek Powiatu.*

W latach 2021-2023, na koszty obsługi wydatkowano łącznie 261 038,8, z tego: wynagrodzenia i pochodne od nich – 256 279,8 zł, zakup materiałów i wyposażenia oraz koszty ich eksploatacji, - 4 588,0 zł, pozostałe koszty – 171,0 zł. W ramach zakupów materiałów i wyposażenia były zakupy takich środków jak: wykładzina, czajnik, mydło, papier, teczki wiązane³⁷.

Na podstawie badania dokumentacji księgowej PTWzK w zakresie WTZ ustalono, że rozliczone koszty zostały faktycznie poniesione, a sposób ewidencjonowania kosztów pozwalał na ich wyodrębnienie z ogółu kosztów. Każdy dowód księgowy zawierał

³⁴ Konto 135- rachunek środków funduszy specjalnego przeznaczenia
135-853-85324-2960-15N wpływ środków z PFRON za zadania WTZ wg algorytmu do Powiatu
135-853-85324-2450-15 N przekazanie środków z PFRON na bieżącą działalność WTZ do PTWzK O/Przemysł

³⁵ Konto 240- pozostałe rozrachunki
240-15N- pozostałe rozrachunki -WTZ

³⁶ Konto 853- fundusze celowe
853-853-85324-2960-15N fundusze celowe – wpływ środków z PFRON za zadania WTZ wg algorytmu do Powiatu
853-853-85324-2450-15N fundusze celowe – przekazanie środków z PFRON na bieżącą działalność WTZ do PTWzK O/Przemysł

³⁷ Na podstawie analizy siedmiu dowodów księgowych.

wskazanie wysokości kwoty dofinansowania ze środków PFRON i był prawidłowo opisany.

(akta kontroli: Tom II str. 145-177, 312-382, 491-533, 553-600, Tom III str. 2-51, 83-203)

5. Na podstawie art. 10b ust. 6a *ustawy o rehabilitacji* i §22 rozporządzenia w sprawie WTZ, PCPR przeprowadzało kontrole w WTZ mające charakter planowy (raz w roku) i doraźny. Kontrole planowe odbyły się w terminach: 17-18 listopada 2021 r., 27-28 października 2022 r. 18 grudnia 2023 r. Ponadto 6 grudnia 2023 r. PCPR przeprowadziło kontrolę doraźną w WTZ w związku z otrzymaną anonimową skargą na działalność WTZ, dotyczącą zbyt krótkich przerw pomiędzy zajęciami. Z każdej kontroli sporządzano protokół, w którym opisywano objęte kontrolą obszary. W 2021 r. kontrolę w WTZ przeprowadzono zgodnie z enumeratywnie wymienionymi zagadnieniami w §22 ust. 1 rozporządzenia w sprawie WTZ. W trakcie kontroli stwierdzono rozbieżność pomiędzy wymiarem czasu pracy określonym w umowie, którą zawarto z psychologiem (0,6 etatu), a jego faktycznym zatrudnieniem wynoszącym 0,5 etatu. Zalecono dostosowanie umowy o pracę z psychologiem do wymiaru określonego w tej umowie lub dostosowanie tej umowy do faktycznych potrzeb WTZ.

W 2022 r. kontrolą objęto zagadnienia wymienione w §22 ust. 2 pkt-y 1, 2, 3 (a i b), 7, 8 ww. rozporządzenia, a w 2023 r. §22 ust. 2 pkt-y 1, 2, 3 (a i b), 6, 7.

Nieuwzględnienie wszystkich zagadnień podczas kontroli WTZ w 2022 r. i 2023 r., o których mowa w §22 ust.2 rozporządzenia w sprawie WTZ, stanowi nieprawidłowość i zostało opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Z protokołów wynikało, że pracownicy PCPR korzystali w trakcie kontroli z dostępnych instrumentów tj. wchodzili na teren WTZ, uzyskiwali wyjaśnienia w sprawach objętych kontrolą, żądali okazania dokumentów związanych z działalnością warsztatu, niezbędnych do przeprowadzenia kontroli. W protokole z kontroli w 2023 r. (z 8 grudnia 2023 r.) był zapis dotyczący ewidencjonowania obecności uczestników WTZ na zajęciach. W innych latach to zagadnienie nie było odnotowywane.

Podczas kontroli w 2023 r. pracownicy z PCPR analizą objęli zagadnienia będące przedmiotem spotkania Rady WTZ, w tym dotyczące m.in. indywidualnych programów terapii w okresie 1 lutego 2023 r. – 16 lipiec 2023 r. i ocenę kompleksową uczestników WTZ.

W protokołach kontroli nie było zapisów świadczących o analizach PCPR, które dotyczyłyby odpowiedzi na pytanie: *Czy rehabilitacja prowadzona przez WTZ na terenie powiatu była skuteczna w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia*, z uwagi na to, że nie było ustawowego obowiązku.

(akta kontroli: Tom I str. 361-392, Tom II str. 250-253)

6. PCPR nie posiadało wewnętrznych regulacji w zakresie ustalania, przekazywania oraz rozliczania środków dla WTZ, a ww. czynności odbywały się w oparciu o powszechnie obowiązujące przepisy, politykę rachunkowości oraz zakresy obowiązków pracowników.

Z wyjaśnień Starosty Powiatu Przemyskiego wynikało, że: *Powiat opracował i stosuje Zarządzenie Nr 22A/2022 Starosty Przemyskiego z dnia 22 lutego 2022 r. w sprawie wprowadzenia zasad kontroli zarządczej w Starostwie Powiatowym w Przemyślu. Ponadto w celu zapobiegania powstawaniu nieprawidłowości w realizacji zadań finansowych stosowana jest Uchwała Nr 26/2024 Zarządu Powiatu Przemyskiego z dnia 14 sierpnia 2024 roku w sprawie ustalenia procedur oraz regulaminu przeprowadzania kontroli finansowej w jednostkach organizacyjnych Powiatu*

Przemyskiego. Każdy dokument dotyczący realizacji zadań finansowych na rzecz PTWzK realizowany przez Powiat podlega kontroli wstępnej, merytorycznej i formalno-rachunkowej, zaś ostatnim elementem jest zatwierdzenie do wypłaty oraz przelew środków finansowych. W Powiecie brak jest planów audytów/kontroli wewnętrznych z lat 2021-2023. Z uwagi na to, że do składanych przez WTZ rokrocznie sprawozdań z działalności nie było uwag, Zarząd Powiatu nie zlecał audytu ani kontroli. W latach 2021-2023 także PFRON nie przeprowadzał kontroli w PCPR.

W kontrolowanym okresie nie wpływały skargi dotyczące realizowanych przez powiat zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej. Wpłynęła jedna skarga na działalność WTZ (uczestnicy WTZ mieli potrzebę wydłużenia przerw między zajęciami), na co PCPR zareagował przeprowadzając kontrolę doraźną 6 grudnia 2023 r.

Ustalono, że PCPR nie posiada żadnych dowodów księgowych z lat 2021-2023 potwierdzających operacje gospodarcze wykonywane przez WTZ w Korytnikach. Rokrocznie na jego działalność były wydatkowane środki publiczne³⁸ w wysokości: w 2021 r. – 1 735 680,24 zł, w 2022 r. – 2 071 680,48 zł, w 2023 r. – 2 523 547,18 zł. W ramach czynności kontrolnych PCPR w ww. latach jedynie w 2022 r. sprawdzeniem objęto kwotę 46 860,00 zł (tj. 2,26% wydatkowanej w 2022 r. kwoty) wydatkowaną na wyposażenie WTZ. Do protokołu z kontroli nie załączono dowodów księgowych. Nie stwierdzono nieprawidłowości w wydatkowaniu środków.

Dyrektor PCPR zapytany o zasady zatwierdzania wydatków WTZ w sytuacji braku w kontrolowanym podmiocie dokumentów księgowych je dokumentujących wyjaśnił, że: *Zasadność wydatków dokonywanych przez WTZ weryfikowano w oparciu o opis poniesionych kosztów (wystawców faktur, numery faktur, daty ich wystawienia, nazwy towarów i kwoty), a także w oparciu o losowo wybrane dokumenty księgowe podczas kontroli przeprowadzanej raz w roku przez pracowników PCPR. Zasadność ww. wydatków zweryfikowana w sposób, o którym wyżej mowa i z zachowaniem zasad oceny ich kwalifikowalności na podstawie § 19 rozporządzenia w sprawie WTZ nie budziła wątpliwości. Równocześnie ze względu na duże zakresy obowiązków pracowników realizujących zadania z zakresu rehabilitacji społecznej oraz krótki odstęp czasu pomiędzy złożeniem kwartalnej informacji z wydatkowania środków PFRON przez jednostkę prowadzącą WTZ, a obowiązkiem przekazania środków na bieżącą działalność warsztatu, PCPR nie ma możliwości bieżącej i szczegółowej kontroli dokumentów księgowych znajdujących się w siedzibie jednostki prowadzącej WTZ. Ze względu na oszczędne i racjonalne wydatkowanie środków PFRON jednostka prowadząca warsztat nie przedkłada kserokopii obszernej dokumentacji księgowej (m.in. faktury, rachunki) do PCPR wraz z kwartalną informacją o wykorzystaniu środków PFRON.*

Dyrektor PCPR wyjaśnił ponadto, że: *PCPR sprawuje nadzór w zakresie gospodarowania środkami publicznymi przez Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem prowadzące Warsztat Terapii Zajęciowej w Korytnikach poprzez bieżącą analizę przedkładanych kwartalnych sprawozdań i wrywkową kontrolę dokumentów księgowych w trakcie przeprowadzanych kontroli. W przypadku, gdy jakkolwiek wykazany w sprawozdaniu wydatek budzi wątpliwości PCPR kontaktuje się telefonicznie (z uwagi na krótki okres czasu pomiędzy złożeniem sprawozdania – do 10 dnia miesiąca po zakończeniu kwartału a koniecznością przekazania środków finansowych – do 25 dnia miesiąca rozpoczynającego kwartał) w celu wyjaśnienia wątpliwości uzasadniając potrzebą dokonania wydatku; PCPR jako powiatowa*

³⁸ Środki z Funduszu i środki z budżetu Powiatu.

jednostka organizacyjna podlega nadzorowi Powiatu Przemyskiego, który nie obejmuje wydatkowania środków PFRON.

Starosta Powiatu Przemyskiego zapytana o sposób nadzoru nad rozliczaniem środków finansowych przekazanych na funkcjonowanie WTZ w Korytnikach, poza kontrolami PCPR, wyjaśniła m.in., że: PCPR jako jednostka organizacyjna Powiatu Przemyskiego została powołana w celu realizacji zadań nałożonych na Powiat, m.in. rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych w zakresie sprawowania nadzoru i kontroli nad Polskim Towarzystwem Walki z Kalectwem. W związku z tym PCPR przeprowadza kontrole w nadzorowanych przez siebie instytucjach, natomiast Powiat Przemyski kontroluje PCPR. Dodała, że uchwałą Nr 26/2024 Zarząd Powiatu Przemyskiego z dnia 14 sierpnia 2024 r. ustalił procedurę oraz regulamin przeprowadzania kontroli finansowej w Jednostkach Organizacyjnych Powiatu Przemyskiego. Zgodnie z ww uchwałą środki kontroli finansowej wykorzystywane w Starostwie Powiatowym zawarte zostały w Statucie Powiatu Przemyskiego, Regulaminie Organizacyjnym Starostwa Powiatowego w Przemyślu, zakresach czynności pracowników oraz innych zarządzeniach Starosty Przemyskiego w tym w szczególności w zakresie kontroli zarządczej oraz w sprawie wprowadzenia instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych w Starostwie Powiatowym w Przemyślu.

Zgodnie z § 3 instrukcji obiegu i kontroli dokumentów finansowo-księgowych każda operacja gospodarcza jest poddawana kontroli wstępnej, merytorycznej oraz formalno-rachunkowej przed zatwierdzeniem możliwości bankowej realizacji wydatków. Kontrola wstępna jest przeprowadzana przez Skarbnika na bieżąco, stosowana jest pieczęć „wstępna kontrola zgodności operacji gospodarczych i finansowych z planem finansowym oraz kompletności i rzetelności dokumentów. Kontrola merytoryczna obejmuje prawidłowo wystawione dowody tj. posiadające cechy wymienione w § 11, osoba dokonująca tej kontroli ponosi pełną odpowiedzialność za prawidłowość dokumentowanej operacji oraz pokrycie w planie finansowym. Kontrola formalno-rachunkowa polega na sprawdzeniu czy dokument został wystawiony w sposób technicznie prawidłowy i zgodny z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, czy operacja gospodarcza została poddana kontroli merytorycznej oraz czy dowód jest wolny od błędów rachunkowych.

Mając powyższe na uwadze każdy dokument dotyczący realizacji zadań finansowych na rzecz PTWzK realizowany przez Powiat Przemyski podlega kontroli wstępnej, merytorycznej i formalno-rachunkowej zaś ostatnim elementem jest zatwierdzenie do wypłaty oraz przelew środków finansowych.

*NIK zauważa, że środki publiczne pochodzące z Funduszu przekazywane są do WTZ przez Powiat, w którym na stanowisku Skarbnika zatrudniona jest osoba, która równocześnie wykonuje obsługę księgową WTZ w ramach umowy zlecenia. Z analizy dostarczonych z WTZ dokumentów księgowych oraz wyjaśnień Prezesa PTWzK (który w WTZ pełni funkcję zastępcy kierownika) wynikało, że czynności tej osoby dotyczą kontrolowania pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym dowodów księgowych. Sytuacja taka może budzić wątpliwości co do bezstronności i obiektywności Powiatu, który dotuje jednostkę podległą tj. WTZ i formalnie powinien sprawować kontrolę nad jej gospodarką finansową. W kontroli ustalono, że oprócz informacji wynikających ze sprawozdań składanych przez WTZ do PCPR (kwartalnych i rocznych) i rokrocznie wykonywanych kontroli planowych *in situ* (jedna w ciągu roku) nie było innych form nadzoru sposobów wydatkowania środków z PFRON i budżetu Powiatu przez WTZ. Kontrole WTZ wykonane przez PCPR*

w latach objętych kontrolą nie wykazały nieprawidłowości dotyczących wykorzystania środków z PFRON i własnych Powiatu.

(akta kontroli: Tom II str.3-109, 311-382, 392-487, Tom III str. 52-64, 204-206)

7. Rada Programowa WTZ dokonywała corocznej oceny postępów rehabilitacji uczestników WTZ w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej i zawodowej. W latach 2021-2023 Rada Programowa dokonała kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji odpowiednio 28 osób (z 72 tj. 39%), 16 (z 72 tj. 22%), 23 (z 77 tj. 29,8%) i w stosunku do wszystkich podjęła decyzję uzasadniającą przedłużenie uczestnictwa w terapii w ramach WTZ ze względu na pozytywne rokowania co do przyszłych postępów w rehabilitacji.

Informacje dotyczące postępów w zakresie rozwijania zaradności, samodzielności umiejętności zawodowych i społecznych każdego uczestnika WTZ zawarte były w formie załącznika do Sprawozdania z działalności WTZ za dany rok, które przekazywane było przez WTZ do PCPR. W ramach kontroli planowych PCPR oceniano postępy w ww. obszarach w odniesieniu do wybranej grupy osób. Z protokołów kontroli z lat 2021-2023 wynikało, że takiej oceny dokonano w 2022 r. w odniesieniu do 4 z 72 uczestników (5,6%). Dwóm uczestnikom Rada Programowa WTZ przedłużyła pobyt w WTZ z uwagi na pozytywne rokowania realizowanej rehabilitacji. Dwaj pozostali uczestnicy mieli zostać poddani kompleksowej ocenie po upływie czterech lat od przyjęcia do WTZ.

Z danych zawartych w sprawozdaniach za lata 2021-23 wynikało, że:

- w 2021 r. w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, i zawodowej z 72 uczestników bardzo dobre postępy osiągnęło odpowiednio 10, 5, 14 osób,

- w 2022 r. w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, i zawodowej z 72 uczestników bardzo dobre postępy osiągnęło odpowiednio 6, 3, 7 osób,

- w 2023 r. w zakresie zaradności osobistej i samodzielności, rehabilitacji społecznej, i zawodowej z 77 uczestników bardzo dobre postępy osiągnęło odpowiednio 7, 6, 11 osób. W sprawozdaniach nie było danych dotyczących liczby osób, które podjęły zatrudnienie. Z zasięgniętych w WTZ informacji wynikało, że jednej osobie udało się podjąć zatrudnienie. W latach 2021-2023 odpowiednio trzy, jedna, dwie osoby opuściły WTZ na własną prośbę i jedna zmarła. Według danych przekazanych przez WTZ najdłuższy czas pobytu uczestnika wynosił w 2021 r. – 18 lat, w 2022 r. – 19 lat, w 2023 r. – 20 lat. Średni czas pobytu w tych latach wynosił około 9 lat.

Z zapisów umowy, na podstawie której zorganizowany został WTZ, wynikało, że celem jego działalności jest prowadzenie terapii zajęciowej w następujących formach: poprawa zaradności osobistej i sprawności psychofizycznych, wdrażanie do samodzielnego uczestnictwa w życiu społecznym, psychoterapia indywidualna i grupowa, ogólne usprawnienia ruchowe, kształtowanie zainteresowań i umiejętności artystycznych, wypoczynek i rekreacja, czynny udział w wystawach i konkursach. Biorąc pod uwagę informacje zawarte w sprawozdaniach rocznych z działalności WTZ cele te zostały realizowane.

W umowach tych, jak i dotyczących przekazywania dofinansowania przez Powiat, (10% kosztów działalności) nie zawarto zakładanych do osiągnięcia celów realizowanej rehabilitacji. Nie zastosowano także wskaźników w zakresie analizy efektów i skuteczności prowadzonej w WTZ terapii do zobrazowania skuteczności realizowanych w WTZ zadań.

Z treści sprawozdań nie wynikało, aby w okresie objętym kontrolą Rada Programowa WTZ zajęła stanowisko wskazujące na potrzebę skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania co do możliwości osiągnięcia postępów uzasadniających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy po odbyciu dalszej rehabilitacji w WTZ (art. 10a ust. 5 pkt 2 ustawy o rehabilitacji i § 2 ust 5 pkt 2 umowy w sprawie utworzenia WTZ).

PCPR (poprzez Powiat) składało do PFRON kwartalne i roczne sprawozdania rzeczowo-finansowe samorządu powiatowego o zadaniach zrealizowanych ze środków PFRON (Sp-P), które obejmowały także koszty dofinansowania tworzenia i działania WTZ. W sprawozdaniach tych zawarta była informacja dotycząca m.in. liczby uczestników WTZ korzystających z rehabilitacji, kosztów działania WTZ z uwzględnieniem wszystkich źródeł dofinansowania i dofinansowania ze środków PFRON, a także rozliczenie środków z PFRON na realizację zadań. Dane zawarte w sprawozdaniu z IV kwartału uwzględniały dane z kwartałów poprzedzających, gdyż sporządzane były w sposób narastający. Dane zawarte w sprawozdaniach kierowanych do PFRON (Sp-P/Wa) pokrywały się z danymi wykazanymi w sprawozdaniach składanych przez WTZ.

Sprawozdania składane były w terminie do 15 dnia miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczyły.

(akta kontroli: Tom I str. 393-401, 533-547, Tom II str. 3-110, 116-117, 124-125, 145-177, 383-391, 490)

Dyrektor PCPR zapytany o to, czy PCPR dokonywał bieżących analiz efektów prowadzonej przez WTZ rehabilitacji jej uczestników, na czym polegała i do jakich działań była wykorzystywana w wyjaśnieniach podał, że: *Na bieżąco analizuje się efekty prowadzonej przez WTZ rehabilitacji uczestników na podstawie informacji uzyskanych podczas spotkań z uczestnikami, rodzicami, terapeutami. Analizy te były wykorzystywane do weryfikacji zasadności proponowanych zmian profilu działających pracowni lub tworzenia nowych. Rozpoznanie sytuacji osób niepełnosprawnych prowadzi do wniosku, że istotnym problemem rehabilitacji zawodowej jest brak ofert pracy dla tych osób na otwartym lub chronionym rynku pracy na terenie Przemysła i Powiatu Przemyskiego. Dyrektor dodał, że: W warsztacie prowadzona jest m.in. rehabilitacja społeczna i zawodowa, w której udział biorą w większości osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, głównie ze schorzeniami neurologicznymi i niepełnosprawnością intelektualną. W ocenie PCPR rehabilitacja nie postępuje szybko, ale daje szansę uczestnikom na przygotowanie do podejmowania samodzielnych decyzji w życiu codziennym, pełnienia ról społecznych, zwiększenia samodzielności i nabycia umiejętności funkcjonowania w społeczeństwie, co przeciwdziała wykluczeniu.*

Według wyjaśnień Dyrektora PCPR, w 2019 r. PCPR zwróciło się do WTZ z zapytaniem w sprawie podejmowanych lub przewidzianych do podjęcia działań w kierunku zatrudnienia uczestników warsztatu, którzy wykazują bardzo dobre postępy w terapii zajęciowej oraz przewidywanych decyzji w stosunku do uczestników z długim okresem pobytu i nie wykazujących postępów w rehabilitacji. Z przedstawionej odpowiedzi wynikało, że uczestnicy mimo osiągniętych bardzo dobrych lub dobrych efektów rehabilitacji w pracowniach mają trudności w ubieganiu się o zatrudnienie ze względu na posiadane schorzenia (np. epilepsja, choroby psychiczne zaburzenia zachowania). Pomimo bardzo dobrych efektów w rehabilitacji zawodowej i zarejestrowania w PUP nie uzyskali propozycji zatrudnienia ze względu na niechęć pracodawców. Osiąganie bardzo dobrych efektów w warunkach WTZ nie przedkłada się na ich samodzielność, albowiem potrzebują stałego specjalistycznego

wsparcia terapeutycznego i psychologicznego. Pozbawienie osób niepełnosprawnych długotrwale przebywających w warsztacie możliwości uczestnictwa w zajęciach oznaczałoby całkowite wykluczenie społeczne, pozbawienie jakiegokolwiek terapii i ograniczenie kontaktu z rówieśnikami (regres w socjalizacji).

(akta kontroli: Tom III str. 52-58)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Zakres kontroli WTZ w 2022 r. i 2023 r. nie zawierał wszystkich zagadnień wymienionych w §22 ust 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, i tak:

- w 2022 r. w protokole z kontroli nie zawarto zagadnień takich jak: prawidłowość prowadzonej dokumentacji dotyczącej współpracy z rodzicami lub opiekunami uczestników (pkt 3c), prawidłowość w zakresie zatrudnienia i kwalifikacji kadry warsztatu (pkt 4), zgodność postanowień umowy ze stanem faktycznym (pkt 5), zgodność organizacji pracy i zajęć w warsztacie z postanowieniami rozporządzenia, regulaminu organizacyjnego warsztatu oraz z umową (pkt 6);

- w 2023 r. w protokole z kontroli nie zawarto zagadnień takich jak: prawidłowość prowadzonej dokumentacji dotyczącej współpracy z rodzicami lub opiekunami uczestników (pkt 3c), prawidłowość w zakresie zatrudnienia i kwalifikacji kadry warsztatu (pkt 4), zgodność postanowień umowy ze stanem faktycznym (pkt 5), prawidłowość wykorzystania środków Funduszu (pkt 8).

Dyrektor wyjaśnił, że: Zakres kontroli przeprowadzonych w WTZ w latach 2022 i 2023 koncentrował się w następujących obszarach wymienionych w §22 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej: prawidłowość realizacji planu działalności warsztatu i realizacji indywidualnych programów rehabilitacji, wykorzystania środków finansowych PFRON na doposażenie warsztatu, kwalifikowanie kandydatów na uczestników warsztatu, ważność posiadanych orzeczeń oraz treści zawartych w nich wskazań, zgodność organizacji pracy i zajęć w warsztacie z postanowieniami rozporządzenia, regulaminu organizacyjnego warsztatu oraz umową. Pozostałe obszary były kontrolowane w 2021 r. i będą kontrolowane w latach następnych.

Dyrektor PCPR w uzupełnieniu treści wyjaśnień poinformował, że: Zakres kontroli przeprowadzanej nie zawierał wszystkich zagadnień wymienionych w § 22 ust 2 rozporządzenia w sprawie WTZ, ponieważ czas niezbędny do realizacji pozostałego bieżącego zakresu zadań merytorycznych pracowników PCPR nie pozwalał na przeprowadzenie kontroli wszystkich zagadnień. Co roku zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przybywa, równocześnie przybywa osób niepełnosprawnych korzystających z różnego rodzaju wsparcia w PCPR, natomiast kadra realizująca zadania merytoryczne pozostaje bez zmian od kilkunastu lat.

(akta kontroli: Tom I str. 361-392, Tom II str. 250-253, 553-556, Tom III str. 52-59, 64)

OCENA CZĄSTKOWA

Powołany przez Starostę Przemyskiego Zespół prawidłowo procedował wniosek o dofinansowanie ze środków Funduszu, w związku ze zwiększeniem liczby uczestników WTZ. Sporządzone umowy o dofinansowanie kosztów WTZ uwzględniały co najmniej 10% środków własnych samorządu na współfinansowanie działalności. PCPR w terminach określonych rozporządzeniem w sprawie WTZ przekazywało środki PFRON na działalność WTZ, we właściwej wysokości z wydzielonego rachunku bankowego. Powiat dofinansowywał w 10% ze środków własnych funkcjonowanie WTZ, a księgi rachunkowe prowadzone były w sposób

umożliwiający identyfikację kosztów poniesionych na obsługę realizowanych zadań, w wysokości nieprzekraczającej 2,5% wykorzystanych środków.

PCPR rzetelnie sporządzało sprawozdania finansowo-rzeczowe do PFRON oraz weryfikowało treść rocznych sprawozdań składanych przez WTZ w Korytnikach. Kontrolowało WTZ z częstotliwością określoną w *rozporządzeniu w sprawie WTZ* (co najmniej raz do roku), ale jedynie w 2021 r. uwzględniając wszystkie elementy wymienione w §22 ust. 2 *rozporządzenia w sprawie WTZ*. W 2022 r. i 2023 r. podczas kontroli nie zbadano wszystkich zagadnień wymienionych w §22 ust. 2 *rozporządzenia w sprawie WTZ*. Nie było dowodów na prowadzenie przez PCPR analiz wpływu realizowanych przez WTZ zadań na jakość rehabilitacji zawodowej i społecznej.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Wnioski

1. Podjęcie działań mających na celu zaktualizowanie Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w zakresie dostosowania do standardów i wytycznych Ministra Finansów.
2. Wykonywanie kontroli w Warsztacie Terapii Zajęciowej zgodnie z wymogami ustawowymi wynikającymi z *rozporządzenia w sprawie WTZ*.
3. Przekazywanie sprawozdań z realizacji Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych do Wojewody Podkarpackiego, zgodnie z przepisem art. 35a ust. 1 pkt. 3 ustawy o *rehabilitacji*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 12 grudnia 2024 r.

Kontroler
Dagmara Mazurkiewicz-Karasińska
Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Stefan Gados
p.o. Wicedyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli w Rzeszowie
z up. Stanisław Jarzyna

/-/
podpis